

# Der har været for meget fokus på faglige hensyn i centraliseringsdebatten

Kaare Dybvad Bek var på interviewtidspunktet indenrigs- og boligminister, men blev ved ministerrokaden d. 2. maj 2022 udnævnt til udlændinge- og integrationsminister. Interviewet bringes efter aftale med Kaare Dybvad Bek.



» De to hensyn står altid overfor hinanden. Lokal tilstedeværelse overfor faglighed. Der er det min klare opfattelse, at man i 00'erne fik lagt for meget vægt på hensynet til faglighed.

*Kaare Dybvad Bek blev minister for et nyt Indenrigs- og Boligministerium i 2021. Administrativ Debat mødte indenrigs- og boligministeren godt et år efter udnævnelsen for at drøfte sammenhængskraften i Danmark, kommunestrukturen og udflytning af statslige institutioner. Det står klart, at ministeren gerne vil rette op på kommunalreformen de steder, hvor centraliseringen efter hans opfattelse er gået for vidt i jagten på faglige synergier, som ofte har vist sig ikke at komme de lokale borgere til gode.*

AF KASPER TOLLESTRUP OG CLAES NILAS,  
ADMINISTRATIV DEBAT

*Hvorfor er der bug for et mere sammenhængende Danmark?*

For mig tager diskussionen om et mere sammenhængende Danmark afsæt i kommunalreformen fra 2007, som medførte en stor centralisering med ikke bare sammenlægning af kommuner, men også af mange institutioner og enheder. Den voldsomme centralisering er bestemt ikke sket af ond vilje

eller – som det ofte bliver udlagt – for at spare penge. Men derimod fordi nogen har haft den opfattelse, at der ville komme en større faglig kvalitet i de tilbud og institutioner, som blev sammenlagt.

Ligningen i centraliseringsdebatten er altid hensynet til fagligheden i de enkelte fag overfor hensynet til tilstedeværelsen i lokalsamfundet. Det har enorm stor betydning for et lokalsamfund, om der er en lokal politistation eller et lokalt sygehus, men det spiller

en mindre rolle, hvor fx Geodatastyrelsen ligger. Heroverfor står hensynet til den faglige styrke, man kan opnå ved at placere en offentlig institution det ene eller andet sted. Alle faggrupper ønsker et stærkt fagligt miljø. Det siger sig selv, det er helt legitimt, og det er med til at drive de enkelte fag fremad.

De to hensyn står altid overfor hinanden. Lokal tilstedeværelse overfor faglighed. Der er det min klare opfattelse, at man i 00'erne fik lagt for meget vægt på hensynet til faglighed. Tag fx seminarierne i Haslev og Holbæk, som blev lukket med et argument om, at adgangskvotienten og karaktererne var for lave. Da man samlede det hele i Roskilde, kom der ganske rigtigt et stærkere fagligt miljø, men konsekvensen var også, at der samlet blev uddannet færre lærere og dermed en samlet dårligere underviserstab i folkeskolen. Derfor skal man altid afveje konsekvensen for et lokalområde overfor hensynet til den mulige faglige gevinst.

*Har kommunalreformen ikke ført noget godt med sig?*

Jeg har kritiseret kommunalreformen for at have medført en demokratisk forvitring, et for ensidigt fokus på centralisering og en katastrofal skattemæssig omlægning, fordi kommunerne var langt bedre til at inddrive gæld. Man solgte kommunalreformen til borgerne på et løfte om effektiviseringer og stærkere faglighed, men det har man ikke kunnet levere på ret mange områder. Man kan i hvert fald ikke påvise, at det er blevet bedre på de store kommunale velfærdsområder. Og vi kan se, at de kan levere ganske udmærket service i fx Norge og Sverige, hvor kommunerne er meget små.

Man kan selvfølgelig godt sige, at der nogle steder er sket en professionalisering, men det er altså ikke nødvendigvis kommet borgerne til gode. I Holbæk Kommune har man fx gennemført tre ændringer af skolestrukturen siden kommunalreformen, så mange

forældre i dag ikke kan huske navnet på deres børns skole. Min pointe er, at man nogle steder bruger mange kræfter på at lave nye strukturer, mens man i de gamle kommuner brugte kræfterne på at drive de skoler, der nu engang var i kommunen.

#### **En strategisk tilgang til udflytning af institutioner og arbejdspladser**

*Hvad har regeringen gjort for at skabe mere sammenhæng?*

Denne regering har skubbet den anden vej. Vi vil gerne have flere politistationer, uddannelsesinstitutioner og nærsygehuse rundt om i landet, samtidig med at vi med udligningsreformen har taget skridt til faktisk at sikre en ordentlig finansiering i yderområderne. Vi vil gerne løfte de steder, hvor der er opstået udfordringer, fordi centraliseringen er gået for langt.

Det er næppe tilstrækkeligt til at skabe den sociale sammenhængskraft, som vi også gerne vil have. Der vil stadig være forskel på at vokse op i Lolland eller i Gentofte Kommune. Men hvis vi kan løfte andelen af uddannede lærere i Lolland Kommune fra i dag 67 pct. til måske 75 pct., har vi taget et skridt i den rigtige retning. Velfærdsstaten er en god udligningsmekanisme, som udjævner nogle uhensigtsmæssige forskelle, men der vil altid være lokale forskelle, og det skal der også være plads til.

*Skubber udflytning af professionsuddannelser ikke yderligere til udfordringerne med at rekruttere medarbejdere til velfærdsjobs i de store byer, fx i København?*

Vi flytter ikke professionsuddannelser ud af Region Hovedstaden. Der er ikke i dag et seminarium i Nordsjælland, og derfor har kommuner som Halsnæs, Gribskov, Hundested, Egedal og Frederikssund en meget lav lærerdækning. Jeg synes faktisk, det er en styrke for regionen som helhed, at man også kan få en uddannet skolelærer i Hundested.

**» Man solgte kommunalreformen til borgerne på et løfte om effektiviseringer og stærkere faglighed, men det har man ikke kunnet levere på ret mange områder.**

Rektorerne fra professionshøjskolerne har givet udtryk for, at hvis vi skal få flere til at tage en professionsuddannelse, skal vi stoppe med at udvide universitetsuddannelserne. Der er mange af dem, der tidligere tog en læreruddannelse, som i dag tager en universitetsuddannelse. Det kan der også være brug for. Men vi ved med sikkerhed, at hvis ikke flere tager en professionsuddannelse, kommer vi til at mangle sygeplejersker, skolelærere og pædagoger.

*Risikerer I ikke, at de unge bare søger udenom de uddannelser, I udflytter?*

Jeg ser det på den måde, at ca. 100 studerende demonstrerede på Slotspladsen på grund af udflytningerne. Da jeg selv som yngre arrangerede demonstrationer imod uddannelsesbesparelser, kunne vi fylde hele Slotspladsen. Jeg tror derfor ikke, at den kritik har en stor, bred appel.

I de nordjyske kommuner kommer 73-82 pct af de unge, der kommer ind på universitetet, ind på Aalborg Universitet. Hvis alle unge virkelig ville til København, er det jo mærkeligt, at så mange vælger Aalborg. Jeg synes, det viser, at mange også vægter højt at være tæt på det liv, man er vant til, vennerne, fodboldklubben osv.

Det har i øvrigt været sådan siden 1977, hvor Ritt Bjerregaard som undervisningsminister indførte adgangsbegrænsninger på universiteterne, at man politisk har taget stilling til, hvilke uddannelser vi skal have i Danmark. Når vi har et skattefinansieret uddannelsessystem, må det også nødvendigvis tage hensyn til de behov, vi har som samfund. Vi kan se, at nogle uddannelser er voldsomt populære, mens andelen af ingeniørstuderende har været faldende i årtier. Vi har rigtigt meget brug for ingeniører til fx

at løfte den grønne omstilling, som mange unge jo faktisk går meget op i. Derfor er det vores opgave som politikere at sikre, at uddannelserne retter sig mod samfundet som helhed.

Vi bliver nogle gange mødt med en kritik af, at vi gør uddannelsespolitikken til politik på andre områder. Men det har den altid været, og det skal den være. Vi bruger jo ikke så mange skatte kroner på grund af uddannelserne i sig selv. Vi gør det for at få nogle dygtige og oplyste borgere, som også kan indgå i nogle funktioner, vi som samfund har brug for.

*Var den tidligere regerings brede udflytning af statslige arbejdspladser rigtig?*

Udflytningen var rigtig i 2015. Når vi ikke bare er fortsat af samme spor, skyldes det, at vi endnu ikke har en solid evaluering af udflytningerne. Rigsrevisionen har peget på, at det fungerer godt med fx Socialstyrelsen i Odense og Civilstyrelsen i Viborg, men at det er sværere at udflytte mindre enheder. En evaluering af de britiske udflytninger peger ligeledes på, at det fungerer relativt godt at flytte hele organisationer til større byer, mens det er sværere at flytte små delenheder til mindre byer. Vi skal kende erfaringerne fra de første udflytninger, før vi sætter gang i noget nyt.

Arbejdsmarkedet har også ændret sig. I 2015 var det i mange yderområder en udfordring at fastholde arbejdspladser, mens det i dag nærmere er en udfordring at finde arbejdskraft til at udfylde de ledige stillinger. Hvis man i dag flyttede 200 stillinger til Thy, ville det formentlig være ansatte i kommunen og lokale virksomheder, der ville søge stillingerne, og så skaber vi jo bare mangel på arbejdskraft et andet sted.

**» Når vi har et skattefinansieret uddannelsessystem, må det også nødvendigvis tage hensyn til de behov, vi har som samfund.**



## » Det er selvfølgelig åbenlyst, at nogle kommuner ikke passer ind i normalbilledet, og hvor det kan udfordre, at vi almindeligvis laver lovgivning på Christiansborg, der passer til normalbilledet.

Jeg tror også, at udflytningen af statslige arbejdspladser gjorde det nemmere for lokale virksomheder at rekruttere kvalificerede medarbejdere, fordi der altid skal findes jobs til to personer, når en familie flytter.

### **Kommunestrukturen er nu engang, som den er**

*Har kommunerne den rigtige størrelse i dag?*

Jeg tror, vi er nået til en accept af, at den nuværende struktur er det udgangspunkt, vi arbejder efter. Det er selvfølgelig åbenlyst, at nogle kommuner ikke passer ind i normalbilledet, og hvor det kan udfordre, at vi almindeligvis laver lovgivning på Christiansborg, der passer til normalbilledet.

Københavns Kommune, hvor jeg selv er borger, har jo åbenlyst udfordringer med at passe ind i normalbilledet for en kommune i Danmark. Det er der mange historiske årsager til, og hvis man skulle tegne kortet forfra, ville man måske gøre det anderledes. På samme måde falder små kommuner som fx Samsø og Fanø jo også udenfor normalbilledet.

*Bør man ændre noget i Københavns Kommune?*  
Københavns Kommune ser nu engang ud, som den gør, og jeg vil ikke skydes i skoene, at jeg er ude på at ændre noget.

Søren Pind forsøgte som borgmester i København at få Frederiksberg med i Københavns Kommune, fordi det dengang kunne give et borgerligt flertal på Københavns Rådhus. Da det ikke havde sin gang på jord, foreslog han, at det stærkt socialdemokratiske Valby skulle være sin egen kommune, hvilket dengang også kunne give et borgerligt flertal i København. Det kan man mene om, hvad man vil. Men i princippet kunne Valby være en meget fornuftig kommune med ca. 50.000 borgere, eget postnummer, eget centrum og egne skoler, så der er ikke objektivt

noget til hinder for, at Valby kunne være en selvstændig kommune.

Det er en vanvittig svær øvelse at opsplitte store bykommuner. Det kan man se i London og Hamborg, som er opdelt i en række kommuner af ca. samme størrelse og med en samlet overbygning med en borgmester. Hvis man forestillede sig at opdele København i 10 mindre kommuner samt Frederiksberg, Hvidovre, Gentofte osv., ville det betyde, at de i dag selvstændige kommuner skulle afgive noget ansvar og nogle opgaver til en overbygning. Og det ønsker de jo ikke.

*Har de mindre kommuner kompetencer nok til de mere specialiserede opgaver?*

Man kan godt diskutere, om nogle af de mindste kommuner har kompetencer nok på de mere specialiserede områder. Jeg synes, man kan se det fra to sider. På den ene side vil vi på Christiansborg gerne lave en meget detaljeret lovgivning på fx det specialiserede socialområde eller indenfor miljøbeskyttelse, og der kan man godt diskutere, om nogle kommuner er for små til at håndtere kravene. På den anden side kan man også tage afsæt i de eksisterende kommunestørrelser og sætte fokus på at indrette vores lovgivning, så den faktisk kan administreres af kommuner, hvor nogle har ca. 20.000 borgere.

Sundhedsøkonomerne sagde om Lars Løkke's sundhedsreform, at den ikke kunne gennemføres i kommuner med 30.000 borgere, og konklusionen blev derfor, at vi skulle have større kommuner. Men man kunne jo også i stedet have valgt at lave en sundhedsreform, som kunne gennemføres uden at sammenlægge en række kommuner.

Landzonestrategien er et område, som kommunerne har svært ved at administrere. Min tilgang er, at hvis en kommune med 27.000 indbyggere ikke ved, hvordan de skal

**»» Det flydende og grænseløse samfund er en stor fordel for dem, der kan agere i det. For størstedelen af befolkningen er det derimod godt at kende grænserne og vide, hvad man skal forholde sig til.**

håndtere det, når nogen vil lave en tilbygning eller et jordbærskur, ja så er det vores lovgivning, der er for svær at forstå.

*Hvad betyder det, at planområdet nu er en del af ministeriet?*

Det betyder meget for samarbejdet med kommunerne. Planloven er et af de områder, hvor kommunerne oftest henvender sig, fordi det kræver noget faglighed, som ikke alle kommuner har.

Det giver en stærk synergi, at hele reguleringen af bolig- og byggeområdet er samlet under samme tag, hvilket kom tydeligt til udtryk, da vi landede aftalen om de almene boliger i efteråret. Det bliver lidt teknisk, men fordi vi havde planlovskontoret her i ministeriet, blev jeg opmærksom på, at vi kunne kræve i byggeloven, at de bygherrer, der er forpligtet til at bygge 25 pct. almene boliger, rent faktisk også gør det. Vi troede kun, det var muligt at stille sådan et krav i planloven, hvilket ikke var en mulig vej at gå pga. politiske forligsbindinger. Men nu endte vi med at finde en god løsning, som kunne lade sig gøre politisk.

**Tidsånden blev endegyldigt ændret i 2016**

*Hvad er det for en debat, du har skabt om den såkaldte "89'er-generation"?*

Efter Berlinmurens fald var der en tankegang om, at nu ville alle være demokratiske,

at alle ville markedsføres, og at alle grænser skulle nedbrydes. Jeg konstaterede i et interview, at den tankegang havde spillet endegyldigt fallit i 2016 med amerikanernes valg af Donald Trump som præsident og Storbritanniens Brexit. Det provokerede nogle liberale stemmer i debatten formentlig i frustration over, at de godt vidste, at der var noget om det.

Vores opfattelse af mentale og fysiske grænser, nationalstaten og markedet er grundlæggende ændret siden 2016. Trump vandt ikke på at være klassisk højrefløj, men på at genetablere grænser og reetablere de steder, der var hårdt ramt af den flydende og grænseløse verden. I en dansk sammenhæng kan du fx se på demonstrationerne om ungdomshuset i 2007, som næppe ville have stor sympati i dag, men som halvdelen af københavnere dengang faktisk syntes var i orden. Eller hvis man for 10-15 år siden havde sagt, at grænsekontrollen ville vende tilbage, ville folk jo ryste på hovedet.

Det flydende og grænseløse samfund er en stor fordel for dem, der kan agere i det. For størstedelen af befolkningen er det derimod godt at kende grænserne og vide, hvad man skal forholde sig til. Grundlæggende tror jeg, det er godt med en ramme om vores samvær. Og det er kommet tilbage.